

Info från SvTeks Avelskommitté

Se även info på Terrierklubbens hemsida www.terrierklubben.se

”En av våra föreläsare vid avelskonferensen 14-15 april är etologen Ingrid Tapper, som talar om mentalitet och mentalbeskrivning (för hela programmet, se www.terrierklubben.se , ”Inbjudan till avelskonferens 2007”). Vi publicerar här en artikel där Ingrid redogör för olika studier där man undersökt hundens förmåga att läsa av kroppsspråk och förstå kommunikation. Resultatet kanske förklarar ett och annat för oss som undrat hur det kan komma sig att hunden nästan verkar mänsklig ibland!”

En serie referat från artiklar publicerade i vetenskapliga tidskrifter.

Mänskliga sociala förmågor hos hundar?

Human-like social skills in dogs?

Brian Hare och Michael Tomasello

Max Planck Institute for Evolutionary Anthropology, Germany

Trends in Cognitive Sciences Vol. 9 No. 9
September 2005.

FRÅN FORSKARES HORISONT

Studier visar att hundar är ovanligt skickliga på att läsa vårt kroppsspråk och förstå vår kommunikation! Vid Max Planck institutet har man gjort en översikt av 67 olika studier som alla pekar på denna unika förmåga. Hundar är t.o.m. bättre på att spontant förstå oss än våra närmre släktingar, primaterna, som t.ex. schimpanser!

Studier visade bl. a. att hundar, bara genom att se på en människa som pekar ut eller tittar på en godisgömma, kan finna den utan att ta hjälp av lukten. Forskarna gjorde en enkel test: de gömde en bit godis i en låda och ställde den bland flera likadana lådor (de såg naturligtvis till att hundarna inte kunde lukta sig till rätt låda!). Hundarna fann rätt låda genom att se på mänskliga signaler i form av pekande eller blickar på rätt låda. Detta kan även ett barn från ungefär 14 mån. ålder, alltså innan de kan tala, men schimpanser klarade det inte.

Det visade sig att hundar kan använda en mängd olika signaler för att lokalisera rätt låda. Man provade:

1. En människa som på över en meters håll pekar med hela handen i rätt riktning
2. En människa som bara ser i rätt riktning, antingen man vrider hela huvudet åt rätt håll eller har huvudet still och bara tittar.
3. En människa som nickar åt rätt håll
4. En människa som placerar någon markering framför rätt behållare (en för hunden alldeles ny ledtråd)

Hundarna klarade till och med uppgiften korrekt när människan gick fram emot fel behållare och samtidigt pekade i motsatt riktning mot rätt låda.

I alla sessa fall använde hundarna de mänskliga signalerna effektivt redan från första försöket. I flera av testerna var det fler än två tredjedelar av hundarna som lyckades med signifikanta resultat, det var alltså inte slumpen som avgjorde.

I en direkt jämförelse mellan schimpanser och hundar gavs båda arterna en ny led-

tråd. Forskarna fångade djurens uppmärksamhet och placerade en kloss uppe på eller framför rätt behållare. Hundarna lyckades mycket bättre än schimpanser i detta test, till och med om klossen togs bort innan hunden släpptes för att undvika att hunden var intresserad av själva klossen.

Hundar kan också välja mellan en social signal eller om man bara råkar titta i största allmänhet. I försöken använde hundarna sig av människans huvud- och ögonriktning bara om det människan tittade på var en av två eller fler möjliga lådor. Tittade någon ovanför eller emellan lådorna så intresserade sig inte hundarna för det. Det var inte heller något som schimpanserna förstod alls, det påminner mer om det som våra småbarn kan.

Andra studier visar att hundar vet vad människor ser även i andra omständigheter att peka på födokällor. Studier visar tex.

- Om man kastar en boll som hunden hämtar och man sedan vänder sig om så kommer hunden nästan alltid gå runt och lägga bollen framför ansiktet.

- Om hundar tvingas välja mellan två personer att tigga mat av, väljer de den vars ansikte och ögon är synligt framför den som har en ögonbindel eller vars huvud är täckt av en hink, något som schimpanser inte gör spontant.

- Hundar är också mer benägna att undvika förbjuden mat om en människas ögon är öppna än om man blundar, återigen, något som inte schimpanser gör spontant. Hundar kan till och med anta att människor kan se dem genom ett fönster som är placerat ovanför dem och undvika att stjåla mat då.

- Hundar kan också använda sig av talat språk också för att visa sin märkliga sociala förmåga. En bordercollie fick ett nytt kommando i en känd situation och löste det elegant. I stället för det vanliga ”Bollen!” kom ägaren ett nytt ord: ”Daxen” och hunden hämtade ett annat föremål som den aldrig hämtat förut, ungefär som om den funderade: ”Hon vill att jag skall hämta något, det kan inte vara bollen för då skulle hon säga det, så Daxen måste vara den andra saken.” Sådana sociala slutledningar har annars bara setts hos barn.

- Till sist, hundar som sett en människa eller någon annan hund lösa enkla instrumentella eller omvägsproblem är snabbare och mer framgångsrika att lösa de problemen än andra hundar som inte sett demonstrationen.

I andra, icke-sociala sammanhang är hundar, i jämförelse med andra djur, inte speciellt flexibla. Som exempel kan hundar inte förstå att något är gömt under en matta bara genom att se att det finns en upphöjning, i den typen av tester misslyckas de skändligen i jämförelser med stora apor. Likaså om man fäster mat i en del snören och inte i andra och låter hunden försöka dra fram maten med hjälp av snörena så drar de lika ofta i fel som i rätt, ett problem som de flesta apor löser direkt bara genom att se att om snöret är fäst vid maten eller ej. Det verkar som det hundar visar är en mycket specialiserad social förmåga., den att ”läsa” människor.

Detta faktum att hundar tydligen har en direkt människoanpassad social förmåga som stora apor inte har väcker förstås frågan om förmågans ursprung och varför den uppstått.

Artikeln tar upp tre olika förklaringar till att hundar har utvecklat denna sociala förmåga:

1. SOCIALISERING

Den mest uppenbara förklaringen är att hundar har vuxit upp bland människor och därmed lärt sig att förstå dem, det finns då en inlärning liknande den som kan förklara den ovanliga kognitiva förmåga människoppor som vuxit upp hos människor har. Det finns dock en del studier som talar emot att det är så enkelt. Den förklaringen innebär att förmågan att läsa människor skulle utvecklas under hundens liv och skulle då variera beroende på hur mycket hundarna skulle vara nära människor. Studier visar att det inte är så, tester på valpar visade att förmågan inte var beroende av ålder, till och med nioveckors valpar var nästan perfekta i detta. Dessutom jämförde man valpar som fötts upp och bott i familjer med valpar som bodde med sina syskon i hundgårdar och som var mycket lite hanterade av människor och det fanns ingen skillnad mellan grupperna. Detta ger inte stöd för antagandet att det är socialiseringen med människor som ger hundar förmåga att läsa människans signaler.

2. EN VARG I HUNDKLÄDER?

Ett annat antagande är att det beror på hundars anfader, urvargar. Hundar utvecklades vid flera tillfällen från urvargar och eftersom vargar är sociala flockjägare måste de kunna läsa både sina artfränders språk liksom bytesdjurens. Det skulle betyda att den sociala förmåga hundar visar helt enkelt är nedärvt från vargbakgrunden. Men två oberoende studier visar att vargar som vuxit upp hos människor inte är lika förmögna att läsa människor som hundar för att finna gömd mat. Dessutom, när människouppfödda hundar och vargar gavs en omöjlig uppgift, en låda med mat i och som inte gick att öppna, gav hundarna nästan genast upp och riktade sin blick omväxlande på lådan och människan under det att vargarna försökte lösa problemet själva tills experimentet avslutades. Detta betyder inte att hundar

på något vis är mer begåvade än vargar på alla sätt och vis. Jämförande studier mellan hundar och vargar som får lösa enkla, icke-sociala problem eller minnestester visar att vargar löser dem minst lika bra om inte bättre än hundar. Hur som helst, dessa jämförande studier ger inte stöd för att hundars förmåga att läsa människor är direkt kopplade till släktskapen med vargar.

EN DOMESTICERINGS- PRODUKT?

Artikelförfattarna frågar sig om det vara så att hundarna utvecklades mot en allt större förmåga att förstå och att samarbeta med människan under domesticeringsprocessen? Det är naturligtvis omöjligt att testa men det är en trolig förklaring. Då vi blev bofasta och urvargarna etablerade sig på den nya ekologiska nischen, våra mänskliga avskrädeshögar, så var de som var minst rädda för och aggressiva mot människor också de som var minst stressade och därför mest framgångsrika och fick flest valpar. Valparna följde i sin tur samma mönster till dess att de utvecklades till hundar som inte bara var mindre rädda och arga utan också utvecklade allt större samarbetsförmåga, något som både hundarna och vi hade fördel av i jakter och

vallning som troligen också är ett mycket gammal samarbetsform.

Det som stöder den teorin är att det verkar vara samma sak för andra hunddjur, som rävar. Dr. Dmitry Balyaev och hans forskarteam 1959 började i Sibirien med en känd långtidsstudie på rävar. Rävarna var från en pälsfarm och där valde man ut de minst hanteringsrädda rävarna under flera generationer. De hade dessutom en kontrollgrupp som avlades fritt, utan att välja ut avelsdjur efter mentalitet. Det som var så förvånande var att man trots att man bara valde ut rävar som var minst rädda för eller minst arga på människor så ändrades även utseendet efter några generationer. Efter sexton generationer hade man fått fram tama rävar och många av de ”domesticerade” rävarna hade hängöron, vita tecken och ringlade svansar, något som inte fanns hos kontrollgruppen. De sibiriska rävarna visar att det går att på relativt få generationer få domesticeringseffekter och liksom hundar kunde rävarna också se och ha hjälp av människors pekande och ögonkast. Detta trots att de inte var varken uppfödda eller testade för just detta utan bara att de inte var rädda för människor.

Det verkar således som att hundarna, som en underbar biprodukt av domesticeringen, fått förmåga att förstå en hel del av människans signalspråk. Det kan vara så att bara det faktum att aggressiviteten och den sociala rädslan minskar hos en art, kan andra,

kommunikativa delar få en större plats. Så verkar det vara för vår egen art, människan. Vi är inte särskilt aggressiva inom gruppen om man jämför med just schimpanser. Experiment där en grupp schimpanser måste samarbeta för att få föda visar att där misslyckas de. De är för upptagna med att visa överlägsenhet och underkastelse för varandra inom gruppen för att de skall samarbeta. Vi har lättare att samarbeta med mindre aggressivitet inom gruppen då vi etablerar våra roller.

Hur det nu gått till så verkar hundar ha ovanligt lätt att begripa det vi menar. Det har av något skäl skett en sammanfallande utveckling och det gör hundar till en mycket intressant forskningsunderlag för kognitiva studier.

Egna kommentarer: Tänk att så mycket som vi tar för givet i uppletande, agilitybanan eller sökskogen faktiskt är anmärkningsvärt ur etologisk synvinkel! Vilken tur vi har som har ett djur som verkar ha utvecklat en alldeles speciell förmåga till samarbete. Jag inser också hur mycket det innebär när min hund i vardagliga situationer som tex. om bollen hamnat under soffan, snabbt ger upp försöket att få fram den själv utan med ögonen verkligen ber mig om hjälp och vilken i förhoppning om och förmåga till samarbete han faktiskt visar i det ögonblicket.

Ingrid Tapper